

האם התנדפו 200 אלף ילדים, נשים וגברים באוויר?

קלילת הגר

כל האוכלוסיה הזאת הלכה והתרכבה כמי הירות. לפי הסטאטיסטיקה של הריכוז הטיבר עי, מכפיל העם הפלסטיני את מיספרו בכל דור. אחר גרד לשניים, שניים לארבע, עם אשר מנה בשנים האחרונות של המנדט כי מיליון נפש הגיע עתה לארבעה מיליון.

ערב מילחמת יום-הכיפורים גירש אריאל שרון, בשיטות שהוגדרו עלידי ממשלת-ישראל רשמית כ-"חריגות", את הבדואים באיזור שנועד להקמת ימית ובנותיה, המחוזות הזכירו את פרשת-הגר המקורית: גירוש נשים וילדים אל תוך המידבר, פתימת בארות.

לפני כן, במלחמת-ההשטה, גורשו מיליון ויותר מצרים מעריהתעלה. בתום מילחמת יום-הכיפורים ביקש משה דיין לגרש את כל הפלאחים המצריים מן הרצועה שנכבשה מעבר לתעלה, ולמחוק את כפריהם מעל פני האדמה. תודות לאומץ-ליבו של חייל עיברי אחד, האלוף ישראל טל, נמנעה זוועה זו. השלום עם מצרים ריפא פצעים אלה. תושבי הערים

הגר והמלאך (ציור של פרדיננד בול, 1665)

שלאורך התעלה חזרו והקימו את בתיהם. הבדואים חזרו לפיתחת רפית. העיר ימית נמחקה מעל פני האדמה, כהתי-קפת-אמוק של הדחפור העברי, שהיה בה משום שלמות דרמאטית.

עכשני מטרחהש משהו בלבנון. בעוד שעיני העולם כולו ועיני הציבור הישראלי מרותקות לדראמה של בירות המערבית, קורה משהו נורא בדרום-לבנון. לפי האומדן הרשמי של האו"ם, היו בלבנון ערבי המילחמה כחצי מיליון פליטים פלסטיניים. חלק מהם, כ-200 אלף, נמצאים עתה במחנות בירות. שהושמדו בינתיים בחלקם בהפצצות ובהפגזות נוראות מן הים, היבשה והאוויר. חלק אחר נמצא בטריפולי, שאליה לא הגיעה עדיין מילפת המילחמה. בדרום, באיזור שנכבש עניירו צה"י, נמי צאו — כלי כל ספק — כרבע מיליון פליטים.

היכן הם? היכן את, הגר? במשך שישה שבועות לא ניתן לאיש להתקרב למחנות הפליטים. כל עיתונאי, זר ומקומי, היה צמוד לקציני-ליווי מטעם צה"ל, שדאג לכך שלא יטטה מדרך הישר. הייתי שובי בידי דובר-צה"ל, כתב אחד מהם, עמוס קינן. כאשר הופר המסך, לפני שבוע, הסתבר כי המחנות — מחנות שבהם גרו רבע מיליון נפש, גברים, נשים וילדים — אינם קיימים עוד, נותרו רק חורבות.

(המשך בעמוד 15)

אלוהים את קול הנער, ויקרא מלאך אלוהים אל הגר מן השמיים, ויאמר לה: מה לך, הגר? אל תיראי, כי שמע אלוהים את קול הנער באשר הוא שם. קומי, שאי את הנער, והחזיקי את ידך בו, כי לגוי גדול אשימנו! ויפקח אלוהים את עיניה, ותרא בארמים, ותלך ותמלא את חמתי-מים, ותשק את הנער.

ראינו אותה השבוע על מירקע הטלוויזיה, את הגר. היא עמדה בין עייהחרכות של מחנה פליטים הרום ליד צידן. היא נשאה את יריה אל השמיים, וזעקה וזעקה גדולה. ומנגד ישב הנער, ישמעאל.

אינו יודעים אם שמע אלוהים את קול הנער, ומה אמר מלאך ה' שקרא לה מן השמיים. אנחנו רק יודעים כי עדים אנחנו לטרגדיה, החוזרת על עצמה זה ארבעת אלפים שנה, שוב ושוב. טרגדיה המתחשת עתה לנגד עינינו, ושכל אחד מאיתנו נושא באחריות לה, גם אם הוא משתוקק לעצום את עיניו ולהסתובב אל הצד השני. אלוהים שומע את קול הנער. האם אנחנו שומעים אותו?

קללה רוכצת על מיפעל-התחיה הלאומי שלנו. מאז ראשית ההתיישבות החדשה של בני-ישראל, נודדים בני-הגר במידבר. מילחמת-העצמאות, שבה נודדה ישראל, מדינתנו ותיפארתנו, גירשה מתחומה יותר מחצי מיליון ערבים פלסטיניים.

לא אכנס כאן לשאלה הסבוכה, ששקעה בבזך של ויכוח אינסופי, איך בוצע הגירוש, מי גירש ומדוע. הוויכוח הזה טוער מזה 34 שנים, והאמת כוסתה מומן במעטה עבות של שקרים משני הצדדים. את עדותי שלי, כחייל בפלוגת שועלי-שימשון, שהיה עד (ולצערי עד פעיל) לגירושם של אלפי ערבים בדרום, מסרתי בסיפרי מילחמת היום השביעי. כדי לעקוף את הוויכוח הממוקש והנרגש, די שנציין את האמת האובייקטיבית: המילחמה גירשה אותם, ומאז הם פליטים. בלי מולדת, רובם בלי אורחות, רבים בלי פרנסה, רבים בלי זכויות-אדם יסודיות. ומכיוון שהם קיימים, נשארה הבעייה הפלסטינית קיימת. בכיו של הנער וקינת אמו היו לעובדה המדינית המרכזית במרחב. כאשר נער בוכה, אין שדום. כאשר נער בוכה, אין שדווה. כי בכיו של נער פורץ קיר רות, מבקיע חומות, חודר שריון.

בשיכרון הניצחון אחרי מילחמה מרה וארוכה, בשיכרון של הקמת המדינה, נאטמו אצלנו האיוניים. לא רצו לשמוע, ולא שמעו. בראשית שנות ה-50 הצעתי, מעל עמודי שבועון זה, לפתור את הבעייה, להחזיר חלק מן הפליטים לתחום המדינה, לשלם פיצויים נדיבים לכל האחרים.

דוד בן-גוריון לא רצה בכך. אף לא ערבי נוסף אחד למדינה. אף לא אגורה שחוקה אחת כפיצויים. הפלסטיניים, כך האמין, ייעלמו. יתנדפו באוויר כעשן. פלסטין יוק. הפלסטינים יוק. אך כרוח-רפאים, חזרו הפלסטינים להטריי דנו.

עתה, כעבור שלושים שנה, עומדים אנחנו בשערי בירות, בעיצומה של המילחמה השישית (או השביעית), ועוד רבות המילחמות לפנינו.

רמידחות-סיני לא נוצרה בעיית-פליטים. כי השטה שנכבש היה ריק בעיקרו, והחזר במהרה. לא כן במילחמת ששת-הימים. כאשר הסתיימה הלחמה, היינו מרותקים לפרשת גירושם של בני ארבעה כפרים באיזור לטרון, ולפרשת העיר קלקיליה, שמשו דיין גירש את כל אוכלוסייתה והחל בהריסתה. מנענו אסון זה, והאלפים החזרו לעירם. אך באותה שעה קרה דבר, בסודי-סודית, שנודע ברבים רק כעבור חודשים: גירושם של כ-100 אלף פליטים ממחנות-יריחו אל מעבר לנהר, במסע-גירוש מתוכנן ואכזרי, בדם קר.

הגר גורשה בפעם השנייה, והנער המשויך לבכות. הוא גרד והתגיים לפת"ח. באותה שעה גורשה רוב רובה של אוכלוסיית רמת הגולן, איש אינו יודע את מיספרם המדוייק, האומדות נעות בין 100 אלף לרבע מיליון נפש, אישה וגבר, זקן וטף. העיר קונייטרה הושמדה כליל, בית אחרי בית, אחרי שוך הקרבות של יום-הכיפורים. היא נותרה כאנדרטה.

ל תולדותינו של עמי-ישראל מקופלות באגדות שנוצרו בראשית הדרך. זהו מקור לתמיהה אי-יקץ. האם נביאים היו האנשים, שעיצבו את האגדות האלה לפני שדושת אלפים שנה ויותר? או שמא המיתוס, שנוצר אז, כמשויך להשפיע עלינו ולכוון את מעשינו, כמדו מסולת-ברז המכריחה את הרכבת לנוע בדרך קבועה? מראש?

אברהם ירד מצריימה, הסתבך עם פרעה וחזר ארצה. זוהי תופעה החוזרת שוב ושוב בתולדות העם: יורדים ועולים, יורדים ועולים. עד עצם הימים האלה. אברהם מוכן להקריב את בנו, את יצחק, על המיזבח. עקדת-יצחק חוזרת על עצמה. גם השבוע הובא יצחק לקבורה, בטקס צבאי מלא בהרי-רעל. וסיפורו של הגר, הגר וישמעאל בנה, שגורשו מבתם כדי לפנות מקום ליצחק, בן שרה. כמה פעמים חזר המעשה הזה בתולדות עמנו?

הסיפור הוא אחד הנפלאים בתנ"ך. סיפור אנושי המרטיט את הלב. מחבר ספר בראשית התכוון

פליטים פלסטיניים בפרדס

לכן. הוא מתאר את שרה אמנו כמכשפה, את אברהם אבינו כאיש טובלב וחלש-אופי, ואת הגר כדמות אנושית, אהובת אלוהים. אינו נכתבו הדברים היום, היה מחבר הסיפר הזה מדקע כעובר-ישראל, אכזר שינאה עצימת, מספק שכפ"ץ לאוייב. חצי מיליון ישראלים היו חותמים בנקד על עצומה להוצאת ספר-התועבה הזה מן התנ"ך.

ויאמר אברהם אל שרי: "הנה שיפתחך בידך, עשי לה הטוב בעיניך". ותענה (אותה) שרי, ותברח (הגר) מפניה. וימצא מלאך ה' על עין-המים במידבר... ותאמר: "מפני שרי גבירתך אני בורחת". ויאמר לה מלאך ה': "שובי אל גבירתך, והתעני תחת ידיה... הרבה ארבה את זרעך, ולא ייספר לרוב". ויאמר לה מלאך ה': "הנה חרה, ויולדת בן, וקראת שמו ישמעאל, כי שמע ח' את עונויך".

... ותאמר (שרה) לאברהם: "גרש האמה הזאת ואת בנה, כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני, עם יצחק". ויירע הדבר מאוד בעיני אברהם על אודות בנו (ישמעאל). ויאמר אלוהים אל אברהם: "אל יירע בעיניך על הנער ועל אמתך, כל אשר תאמר אליך שרה — שמע בקולה, כי יצחק ייקרא לך זרע, וגם את בן-האמה לגוי אשימנו, כי זרעך הוא". וישכס אברהם בבוקר, ויקח לחם וחמתי-מים, ויתן אל הגר שם על שיכמה ואת הילד, וישלחה, ותלך ותתע במידבר בארבע-עשרה ימים מן החמת, ותשלך את הילד תחת אחד השיחים. ותלך ותשב לה מנגד, הרחק כמטחווי קשת, כי אמרה: אל אראה במות הילד. ותשב מנגד, ותישא את קולה ותבן. וישמע